

Інститут археології
Національна академія наук України

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 2005-2007 рр.

Появі у світ цього видання сприяла фінансова підтримка
Охоронної археологічної служби ІА НАН України по Миколаївської обл.
Білгород-Дністровської археологічної експедиції ІА НАН України
Українського товариства охорони пам'яток історії і культури
Архітектурно-археологічної експедиції ІА НАН України
Південно-Української експедиції ІА НАН України

South-Ukrainian Archaeological Expedition of the IA NASU
Bilgorod-Dniester Archaeological Expedition of the IA NASU
Mykolaev branch of the Protection Archaeological Service of Ukraine
Ukrainian Society of the Protection Historical and Cultural Monuments
have given financial support for publishing of this book

КИЇВ ЗАПОРІЖЖЯ
ДИКЕ ПОЛЕ
2007

ББК63.4я5(Укр.)

УДК 902

А 87

Редакційна колегія: член-кореспондент НАН України С.Д. Крижицький
член-кореспондент НАН України О.П. Моця
д.і.н. Д.Н. Козак
д.і.н. Г.Ю. Івакін
д.і.н. Л.Л. Залізник
д.і.н. В.В. Отрошенко
д.і.н. О.В. Сухобоков
д.і.н. Р.В. Терпиловський
к.і.н. В.Л. Миц
д.і.н. Н.О. Гаврилюк, головний редактор

Рецензенти: д.і.н. В.М. Зінько, д.і.н. Г.І. Шаповалов

Друкується за постановою Вченої ради ІА НАН України № 5 від 05.06.2007 р.

Концепція і укладач: д.і.н. Н.О. Гаврилюк

А 87 **Археологічні дослідження в Україні 2005-2007 рр.:** Збірка наукових праць / За ред. Н.О. Гаврилюк. — Вип. 9. — Київ-Запоріжжя: ІА НАН України, Дике Поле, 2007. — 528 с.

ISBN 978-966-2994-19-3

У 152 публікації (17 відносяться до польового сезону 2005 р.; 110 - 2006 р.; 1 - 2007 р.; 4 — до наукового фонду ІА НАНУ; 11 — методам природничих наук в археології; 9 — хроніці та інформації) з багатьма ілюстраціями 238 авторами представлені результати розкопок та розвідок пратично всіх археологічних культур України.

Для археологів, істориків, антропологів.

ББК 63.4 я5 (Укр.)

А 87 **Археологические исследования в Украине 2005-2007 гг.** Сборник научных трудов / Под ред. Н.А. Гаврилюк. — Вып. 9. — Киев-Запорожье: ИА НАН Украины, Дикое Поле, 2007. — 528 с

ISBN 978-966-2994-19-3

В 152 публикации (17 относятся к полевому сезону 2005 г.; 110 - 2006 г.; 1 - 2007 г.; 4 — Научному фонду ИА НАНУ; 11 — методам естественных наук; 9 — хронике и информации) с многочисленными иллюстрациями 238 авторами представлены результаты раскопок и разведок практически всех археологических культур Украины.

ББК 63.4 я5 (Укр.)

А 87 **Archaeological Researches in Ukraine 2005-2007:** Collection of scientific works / Editor N.A.Gavriluik. — Issue 9. — Kiev-Zaporizhzhia: IA NAS Ukraine, Dikoe Pole, 2007. — 528 p.

ISBN 978-966-2994-19-3

By 238 authors in 152 publications (17 of them concern the field season of the 2005; 110— 2006; 1 — 2006; 4 — Scientific Fund of the Institute of Archaeology of NAS U; 11 — questions of the technique of natural sciences; 9 — current events and information) with numerous illustrations are submitted results of excavations and reconnaissances of all spectrum of archaeological cultures all over Ukraine.

© Інститут археології НАН України, 2007

© Автори статей, 2007

© Н.О. Гаврилюк - укладання, 2007

© Дике Поле, 2007

ISBN 978-966-2994-19-3

Роздобудько М.В., Юрченко О.В.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

Поховання кімерійського часу із пам'ятки Біле Озеро 1 на лівому березі Середнього Дніпра

Роздобудько М.В., Юрченко А.В. Погребения киммерийского времени из памятника Белое Озеро 1 на левом берегу Среднего Днепра. Публикуется информация о двух разрушенных погребениях с телоположениями, которые сопровождаются керамикой жаботинского этапа.

Rozdsobudko M. V., Yurchenko O. V. Burials of the Cimmerian Time from Biele Ozero 1 site on the left bank of the Middle Dnieper. Information about two destroyed inhumation grave burials is published. The funeral stock was accompanied by pottery of the Zhabotin stage.

В АДУ за 2001-2002 рр. опубліковані матеріали передскіфського часу з пам'ятки Біле Озеро 1 поблизу с Циблі Переяславського р-ну Київської обл. (Роздобудько 2003, 33-36). На пам'ятці, що інтерпретувалася як багатощарове поселення, виділялися керамічні комплекси чорноліського, жаботинського та ранньоскіфського часів. Під час подальшого моніторингу пам'ятки, що активно розмивається, вдалося виявити два поховання, які сигналізують про існування тут також і могильника передскіфського-ранньоскіфського часу.

В 2005 р. на цій ділянці лівого берега Канівського водосховища, за 3,5 км південніше с Циблі, розмивом було розкрито поховання з тілопокладенням. У береговому відслоненні розмитої борової тераси, на глибині 1,5 м. в материковому алювіальному піску знаходилася верхня частина людського черепа, орієнтованого тім'ям до берега. У воді, поряд з черепом, знайдені фрагменти щелепи та зубів. Основна частина поховання була, очевидно, вже зруйнована розмивом. Контури поховальної ями практично не фіксувалися. Неподалік залишків тілопокладення, на міліні поблизу берега, знайдений значний за розмірами (понад 1/2 посудини) фрагмент чорноліського черпака із врізаним, заповненим білою пастою орнаментом (рис. 1.1). Посудина діаметром 9,5 см має неглибоку сферичну чашечку із невиразною ямкою в нижній частині денця, коротеньку шийку і розлогі, вигнуті назовні вінця. По внутрішньому краю вінця нанесені короткі густі серії штрихів із незаповненими проміжками. На переході від шийки до тулуба, двома врізаними лініями нанесений поясок шириною 1-1,2 см. заповнений через проміжки густою вертикальною штриховкою. На петлеподібній ручці із циліндричним відростком, у верхній частині, врізаними лініями нанесений видовжений трикутник вершиною до чашечки, густо заповнений перехресною штриховкою. На той час можна було лише припускати зв'язок посудини із зруйнованим похованням, оскільки останнє мало ніяких культурно-хронологічних ознак. Наступного, 2006 р. за 20 м північніше, у відслоненні берега, розмивами було розкрито інше поховання. Частина поховання була вже зруйнована, і щоб попередити його остаточну руйна-

цію воно було розкопане, Густа залісненість цієї ділянки берега і стовбури повалених розмивом дерев, не дозволили розкрити поховання зверху донизу, згідно із стратиграфією. Поховання досліджувалось вертикальними зачистками, із наступною вибіркою матеріалів. Випростане тілопокладення, орієнтоване головою на південь (азимут 170°), знаходилося на глибині 1,5 м від сучасної поверхні, в округлої форми ямі розмірами 1,6^x 1,1 м, опущеної з нижнього горизонту гумусованого шару потужністю 0,4 м в алювіальний пісок борової тераси на глибину 1,0 м (рис. 2). Яма заповнена нерівномірно

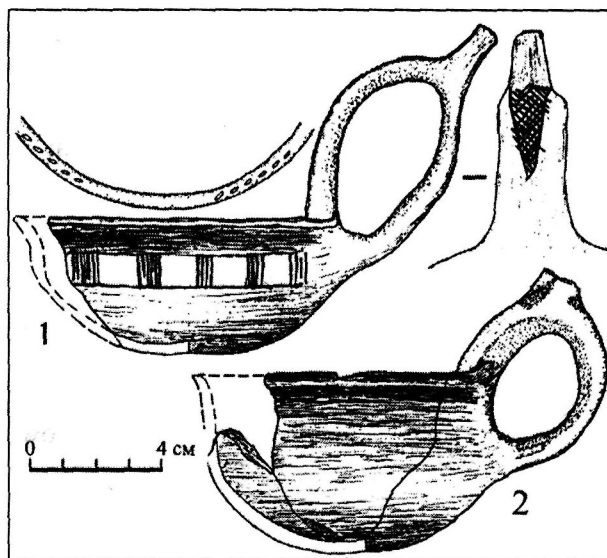

Рис. 1. Кухлики з поховань пам'ятки Біле Озеро 1

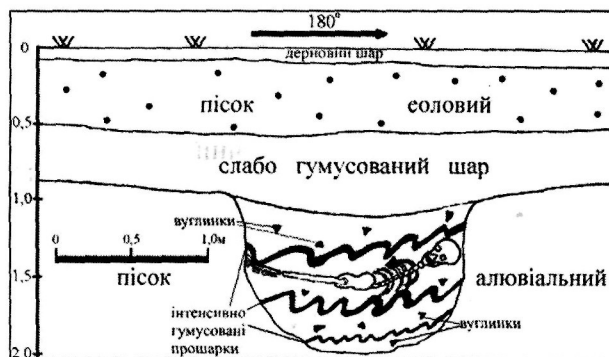

Рис. 2. Вертикальна зачистка поховання на пам'ятці Біле Озеро 1

гумусованим піском з дрібними грудочками деревного вугілля, та тонкими, хвилястими прошарками, насиченими гумусом. Прошарки на рівні кісток скелету та трохи нижче, мають потужність до 5 см, і складені щільним, досить твердим агрегатом коричнево-сірого кольору. Нижче скелета прошарки значно тонші і не такі щільні. Очевидно прошарки з гумусом у заповненні ями утворилися за рахунок тілопокладення, при циркуляції поверхневих вод в піщаному ґрунті. На відстані 30 см від тазових кісток, поряд із залишками кісток правої руки, знайдено розвал кухлика. Посудинка, діаметром 8 см, має неглибоку сферичну чашечку, та невисоку шийку з розлогими вінцями. Петлеподібна ручка мала циліндричний відросток. Кухлик підлощений, без орнаментації (рис. 1, 2). Форма кухлика знаходить численні аналогії серед керамічного інвентарю поховань передскіфського (кіммерійського) — ранньоскіфського часу (VIII–VII ст. до н. е.). Дане тілопокладення, що супроводжується кухликом, дає підставу більш впевнено пов'язувати і знайдений в 2005 р. орнаментований кухлик, із залишками тілопокладення, розмитого за 20 м південніше. Врізана орнаментація цього кухлика, заповнена білою пастою, як і його форма, дозволяє датувати посудину та поховання кіммерійським часом (IX–VIII ст. до н. е.). На пам'ятці, як уже згадувалося, виявлені численні знахідки фрагментів кераміки жаботинського типу, але дещо північніше. Серед знахідок цього типу переважають

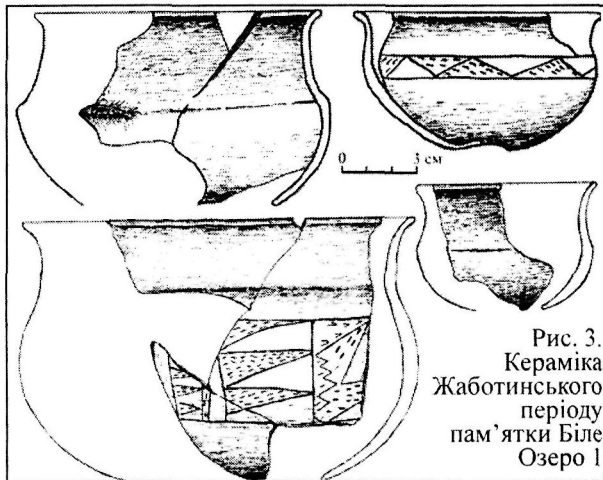

Рис. 3. Кераміка Жаботинського періоду пам'ятки Біле Озеро 1

саме кухлики, кубки, мініатюрні посудинки, в тому числі прикрашені врізаним, штрихованим орнаментом (рис. 3). Нерідко трапляються серед них і великі фрагменти від цілих посудин, що також вказує на ймовірність їх походження із розмитих поховань. До інвентарю поховань можуть належати й предмети особистого убору — гудзикоподібна бляшка та шпильки, виявлені раніше на пам'ятці (Роздобудько 2003. 35, рис. 2:18–20).

Література

Роздобудько М. В. Матеріали передскіфського та ранньоскіфського часу з багатошарового поселення Біле озеро 1 на лівому березі Середнього Дніпра // АБУ 2001–2002 рр. Київ, 2003.

Рудич Т.О.

Інституту/пархеології НАН України

Антропологічні матеріали з розкопок могильника на околиці м. Переяслава-Хмельницького

У 2004–2005 рр. постійно діюча археологічна експедиція НІЕЗ «Переяслав» під керівництвом М. Товкайла (див. статтю у цій збірці, стор. 63) проводила археологічні дослідження на південно-східній околиці м. Переяслава-Хмельницького, край лесового плато, лівий берег річки Трубіж. Вивчався ґрунтовий могильник давньоруської доби, який датують другою половиною XI – початком XIII ст. З нього походить антропологічний матеріал поганої збереженості, що пов'язано з характером ґрунтів.

Реставрація, опис та виміри матеріалу проводилися в палеоантропологічній лабораторії ІА НАН України за методиками, які прийняті вітчизняною антропологічною школою (Алексеев, Дебєц 1964, Алексеев 1972).

Нами досліджені кісткові рештки з 39 поховань. Статтєво-вікові визначення можливо було зробити далеко не у всіх випадках.

У 33 похованнях знаходяться кісткові рештки, що належать дорослим людям. З них статтє визначається у 31 випадку (16 поховань

належать чоловікам, 15 — жінкам), у двох випадках статтє визначити неможливо. Один кістяк належить молодій людині у віці *Juvenis*, коли статтє визначити важко. 5 скелетів належать дітям, статтє не визначається.

Незважаючи на те що серія з Переяслава не є репрезентативною для серйозних демографічних побудов, все ж можна відзначити, що найбільша кількість смертей припадає на віковий відрізок 35–55 років (75% померлих чоловіків

Таблиця 1. Розподіл кістяків за статтє та віком	Вік					
	Infantilis 1	Infantilis 2	Juvenis	Adultus	Maturus	Senilis
Діти та юнаки	2	3	1			
Чоловіки				4	12	
Жінки				7	8	

ЗМІСТ

Розділ 1. АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ 2005 р.

<i>Антонов А.Л., Литвинова Л.В.</i> Катакомбное погребение у с Лукашево Запорожского р-на Запорожской обл.	5
<i>Виноградська Л.І.</i> Археологічні дослідження у м. Вінниця в 2005 р.	8
<i>Відейко М.М.</i> Кераміка XVII - XVIII ст. з території с.Трипілля	14
<i>Відейко М.Ю., Бурдо Н.Б.</i> Розкопки біля м. Ржищева у 2005 р.	17
<i>Войцещук Н., Милян Т., Осаульчук О.</i> Дослідження пам'яток під час будівництва автомобільної дороги Краковець-Львів у 2005 р.	20
<i>Зайцев Ю.П., Волошинов А.А., Мاسякин В.В., Мордвинцева В.И., Фирсов К.Б., Флесс Ф.</i> Охранные исследования городища и некрополя Алма-Кермен в 2004-2005 гг.	27
<i>Зайцев Ю.П., Мордвинцева В.И.</i> Поселение Кара-Тау I у пос. Железнодорожное Бахчисарайского р-на АРК	30
<i>Зайцев Ю.П., Мордвинцева В.И., Неневоля И.И.</i> Святылище Бешик-Тау первых веков н.э. в Юго-Западном Крыму	33
<i>Козак Д., Войцещук Н., Милян Т., Осаульчук О.</i> Дослідження поселення пізньюримського часу Стоділки-1 на Львівщині	34
<i>Круц В.А., Рыжов С.К., Корвин-Пиотровский А.Г., Овчинников Э.В., Черновол Д.К., Чабанюк В.В.</i> Исследования на поселении у села Тальянки в 2005 г.	37
<i>Лысенко А.В., Тесленко КБ.</i> Исследования на скале Ай-Йори в 2005 г.	41
<i>Полин СВ., Дараган М.Н.</i> Продолжение исследований Александропольского кургана в 2005 г.	45
<i>Роздобудько М.В., Юрченко О.В.</i> Поховання кімерійського часу із пам'ятки Біле Озеро 1 на лівому березі Середнього Дніпра	51
<i>Рудич Т.О.</i> Антропологічні матеріали з розкопок могильника на околиці м. Переяслава-Хмельницького	52
<i>Степанчук В.М., Ветров Д.О., Палієнко С.В.</i> Нові місцезнаходження кам'яної доби в околицях с Миронівка в Криму	57
<i>Тетеря Д.А.</i> Дослідження на території посаду Переяслава Руського в 2005 р.	60
<i>Товкайло М.Т., Бузян Г.М., Тетеря Д.А... Юрченко О.В.</i> Дослідження Переяславського ґрунтового могильника в 2005 р.	63
Розділ 2. АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ 2006 р.	
<i>Аксьонов В.С.</i> Нові дослідження Верхньо-Салтівського катакомбного могильника	67
<i>Аксьонов В.С., Бабенко Л.І.</i> Поховання IV ст. до н.е. поблизу смт Коротич	72
<i>Аксенов В.С., Хоружая М.В.</i> Новые исследования Нетайловского могильника	75
<i>Алексеенко Н.А., Дьячков С.В.</i> Раскопки «консульского замка» генуэзской крепости Чембало в 2006 г.	82
<i>Бандровський О.Г., Кобаль Й.В.</i> Рятувальні археологічні дослідження біля с. Єсень Ужгородського р-ну Закарпатської обл.	87
<i>Башкатов Ю.Ю., Стахів М.П.</i> Археологічні дослідження поселення Барбара I поблизу м. Комсомольск Кременчуцького р-ну Полтавської обл.	91
<i>Біляєва С.О., Болтрик Ю.В., Карашевич І.В., Фіалко О.Є., Ерсой Б., Куйлу-Ерсой І., Урер Х., Учар Х., Фінкель К, Остапчук В., Метью Дж.</i> Дослідження Міжнародної Південної Середньовічної експедиції у 2006 р. в Аккерманській фортеці (м. Білгород-Дністровський)	96
<i>Бобровський Т.А., Чуєва К.Є.</i> Дослідження печерної церкви з фресками на Загайтанській скелі у 2005-2006 рр.	99
<i>Бруяко И.В., Дзиговский А.Н., Манзура И.В.</i> Раскопки Нижнедунайской археологической экспедиции на территории посада городища «Картал» (2006 г.)	102
<i>Бутягж А.М.</i> Работы Мирмекийской археологической экспедиции в 2006 г.	104
<i>Веремейчик О., Коваленко В., Моця О., Ситий Ю.</i> Дослідження в Шестовиці у 2006 р.	105
<i>Відейко М.М.</i> Візантійська амфора з графіті з давньоруського поселення у р. Коломійців Яр	109
<i>Відейко М.Ю., Бурдо Н.Б.</i> Рятувальні дослідження в ур. Коломійців Яр між сс. Копачів та Перше Травня Обухівського р-ну Київської обл.	ПО
<i>Виноградська Л.І.</i> Археологічні дослідження у м. Старокостянтинів Хмельницької області в 2006 р.	114
<i>Винокур І.С., Якубовський В.І., Мегей В.П.</i> Про археологічні роботи у північній укріпленій частині Губинського літописного городища у 2006 р.	119
<i>Внуков С.Ю.</i> Исследования 2006 г. на западной окраине г. Саки в Северо-Западном Крыму	125
<i>Воронов С.О., Баллард Р.Д.</i> Глибоководні дослідження Українсько-Американської підводно-археологічної експедиції «Чорне море 2006»	128